

«Харківський» правопис на сторінках газети «Волинь» (1941–1944 рр.)

Р. В. Радчик

Інститут журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: ra-vit@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-9883-9984>

Paper received 15.01.21; Accepted for publication 28.01.21.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2021-249IX44-13>

Анотація. У статті досліджуються основні положення соборного Українського правопису 1928 року у публікаціях рівненської газети «Волинь» (1941–1944 рр.), яка виходила у світ під час німецької окупації України. Актуальність дослідження зумовлена потребою показати боротьбу українських патріотів у цей складний історичний період за утвердження істинної української мови як мови ідентичності нації. Зосереджується увага на тому, що через багато років, українській мові було повернуто її істинну графіку, орфографію та пунктуацію.

Ключові слова: газета, публікації, правопис, редакційний колектив, нація, читачі.

Вступ. Новий «Український правопис» Кабінет Міністрів України схвалив своєю постановою від 22 травня 2019 року. У передмові до нього зазначається: «Сучасна редакція Українського правопису повертає до життя деякі особливості правопису 1928 року, які є частиною української орфографічної традиції і поновлення яких має сучасне наукове підґрунтя» [14, с. 4].

У цій передмові Українська національна комісія з питань правопису подає історичну довідку щодо цього правопису: «У 1925 році уряд УСРР створив при Народному комісаріаті освіти Державну комісію для впорядкування українського правопису, а в 1927 році за наслідками роботи Всеукраїнської правописної конференції, що відбулася в Харкові, комісія підготувала проєкт всеукраїнського правопису, в опрацюванні якого взяли участь мовознавці з Наддніпрянщини й західноукраїнських земель. Від імені держави 6 вересня 1928 року цей Український правопис, який отримав неофіційну назву «харківський», затвердив нарком освіти УСРР Микола Скрипник. Та вже за кілька років після згорання політики «українізації» й самогубства Миколи Скрипника за вказівкою влади до «харківського» правопису внесли суттєві зміни, скасувавши низку його норм як націоналістичних і таких, що «покликані штучно відірвати українську мову від великої братньої російської». У 1933 році Народний комісаріат освіти УСРР схвалив інший правопис, який з незначними змінами й доповненнями (упродовж 1930-х рр., 1946, 1960 р.) діяв до 1989 року» [14, с. 3].

Як відомо, з алфавіту було вилучено букву г, яку було поновлено лише в новій редакції Українського правопису 1990 року. Тодішня радянська влада пильно стежила за дотриманням цього «нового» українського правопису у всіх сферах народногосподарського життя. Однак українські патріоти не визнавали цей радянський правопис, зокрема, письменники, літератори, які жили в еміграції і там писали свої твори. Можливість друкуватися «харківським» правописом, або, як ще його називають «скрипниківкою», в Україні з'явилася за часів німецької окупації (1941–1944 рр.). Досі остаточною кількістю періодичних видань, які виходили у світ під контролем німецьких властей не встановлено. Вчений К. Курилишин найбільш точно у своїх працях наблизився до істини, він встановив 365 назв легальної україномовної періодики, яка видавалася на окупованих німцями українських землях [4, с. 25].

Найбільш потужною серед усіх цих видань вважається газета «Волинь», яка виходила з 1 вересня 1941 року до 7 січня 1944 року у «столиці» Райхскомісаріату України – Рівному. За цей період до читачів надійшло 233 числа газети [11, с. 144].

Газету «Волинь» творили досвідчені, талановиті журналісти і письменники, які свого часу пройшли «журналістську школу» в еміграції, а також у «Літературно-науковому вістнику» та «Вістнику», які редагував Дмитро Донцов. Це – Улас Самчук, Олена Теліга, Роман Бжеський, Євген Маланюк, Неофіт Кибалюк, Анатоль Демо-Довгопільський, Андрій Мисечко, Олег Штуль та багато інших. «Редагували газету: вересень 1941 р. – березень 1942 р. (до арешту німцями) – Улас Самчук, березень-травень 1942 р. – Степан Скрипник, травень 1942 р. – липень 1943 р. – Андрій Мисечко, липень 1943 р. – січень 1944 р. – Петро Зінченко» [11, с. 26].

«Волинь» безкомпромісно стояла на позиціях соборності в умовах бездержавності української нації, брала на себе місію відстоювання національної ідентичності, ознакою якої є рідна українська мова.

Огляд публікацій з теми досліджень. Тему функціонування легальної української преси у період Другої світової війни і після її закінчення досліджували К. Курилишин [4–6], Н. Сидоренко [12]. Для теми дослідження важливими виявилися праці вчених С. Квіта [3], Л. Супрун [13], які ґрунтовно вивчали життя і творчість основоположника українського націоналізму Д. Донцова, а також дотримання ним у «Літературно-науковому вістнику» та «Вістнику» положень «харківського» правопису 1928 року. Проблематику соборного Українського правопису у своїх працях розглядають науковці Д. Данильчук [2], О. Пономарів [10], І. Мельник [7]. Однак аналіз публікацій з теми дослідження засвідчив недостатню увагу вчених-журналістикознавців до соборного Українського правопису, яким послуговувалися творці легальної української періодичної преси в роки Другої світової війни, ігноруючи, таким чином, тодішній чинний «радянський» український правопис.

Мета статті – визначити основні положення «харківського» соборного Українського правопису 1928 року, яких дотримувався редакційний колектив на сторінках газети «Волинь».

Матеріали дослідження. Дослідження ґрунтується на матеріалах газети «Волинь». Комплект газети знаходиться у книгосховищі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ).

Методи дослідження. Мета і завдання визначили методи дослідження, а саме: 1) історично-описовий (для проведення дослідження історії заснування й діяльності газети «Волинь»); 2) аналізу й синтезу (для з'ясування особливостей проблемно-тематичного наповнення публікацій газети); 3) контент-аналіз публікацій (для визначення наявності чи відсутності положень соборного Українського правопису); 4) диференціації (для визначення тематичних і жанрових особливостей газетних матеріалів); 5) індукції, дедукції, узагальнення (для визначення достовірної інформації на основі отриманих даних); 6) системно-хронологічний (для структуризації всіх фактів, подій і явищ у послідовному часовому зв'язку).

Результати і їх обговорення. 1 вересня 1941 року перше число газети «Волинь» надійшло до своїх читачів. У службовій частині газети в адресі редакції і адміністрації написано не Ровно, а Рівне. Головний редактор, відомий вже на той час письменник у Європі, Улас Самчук та видавці газети «Волинь» повернули історичну справжню назву міста – *Рівне*. А похідні слова від топоніма Рівне друкували так: *рівенчани, Рівенська область*.

У зв'язку з цим, доречно навести деякі віхи історичного розвитку і трансформації назви цього міста. Походження топоніма Рівне викликає неабияке зацікавлення, оскільки впродовж століть він зазнавав певних трансформацій. «Якщо ж говорити про прикметник «Ровное», то в українській мові він цілком закономерно перейшов у «Рівне». Далеко складніше відбувався цей перехід у топонімі «Ровное». Причиною цьому стали відомі історичні обставини. З моменту включення Волині до складу Речі Посполитої (XIV ст.) мова корінного населення, тобто староукраїнська, а згодом українська, перестала використовуватися як офіційний засіб спілкування. Відтак у вжитку українського населення поступово закріплюється польська форма «Рувне». З відходом Волині до Російської імперії 1795 року польську форму в офіційному використанні витіснила російська, спочатку «Ровное», а згодом «Ровно» [9, с. 2]. За Ризьким мирним договором між РСФРР і УСРР та Польщею 1921 року територія Рівненщини відійшла до Польщі [1, с. 1]. Після приєднання Західної України до Української РСР Указом Президії Верховної Ради СРСР від 04 грудня 1939 року створено Ровенську область з центром у м. Ровно [8, с. 3].

Після визволення Рівненської області від німецьких окупантів 2 лютого 1944 року місто знову отримало офіційну назву Ровно, а область – Ровенська. Однак 11 червня 1991 року постановою Президії Верховної Ради Української РСР №1183–ХІІ «Про приведення назви міста Ровно і Ровенської області у відповідність до правил українського правопису» згідно з якою місто Ровно іменувалося Рівне, а область – Рівненська. Мешканці міста отримали офіційну назву – рівняни [1, с. 2].

Розбудовуючи свою інформаційну діяльність у «столиці» Райхскомісаріату України – Рівному, журналісти газети «Волинь» взяли сміливий курс на утвердження українського народу як самодостатньої нації,

висунули неодмінну потребу україномовного об'єднання нації, відродження української державності.

Пріоритетного значення на сторінках «Волині» набуває питання української мови. У першому числі «Волині» повідомляється: «Міський Відділ організував місячні курси українознавства для всіх учителів без огляду на спеціальність. На цих курсах викладаються такі предмети, як: українська мова і література, історія України, географія України, німецька мова» (Без підпису. З діяльності Міського Відділу Народної Освіти у Рівному. Волинь. 1941. 1 верес. №1. С. 3.).

За два роки радянської влади в Західній Україні, і в Рівненській області зокрема, з ужитку було вилучено українську мову. Тотальна русифікація починалася зі шкіл. У статті «Наша школа» Надія Ішук викладає програму народної української школи, яка передбачала здобуття середньої освіти протягом не десяти, а дванадцяти років. Авторка зауважує: «... беремо приклад з заходу, а не зі сходу». Надія Ішук переконливо доводить, що русифікація у школах радянською владою проводилася методично і цілеспрямовано: «За поляків, якщо ми мали українську школу, то це була властиво школа не українська, а тільки школа з українською викладавкою мовою. Те саме було за радянської влади. Школа носила назву української, але виховувалось дітей в інтернаціональному дусі, плекалась любов до соціалістичної батьківщини, а властиво кажучи, до Росії. Вчительки східних областей, яких прибувало все більше і більше, говорили між собою майже завжди російською мовою. Дуже часто і до дітей звертались російськи, про чистоту української мови не дбали, навіть на лекціях часто вживали не тільки русицизми, а просто такі російські слова і речення. Здавалось ось-ось школа стане російською».

Тепер ми можемо і мусимо плекати в наших дітях любов до рідного слова, рідної пісні, до рідних звичаїв, до рідної історії та природи» (Надія Ішук. Наша школа. Волинь. 1941. 14 верес. №3. С. 3).

Продовжуючи тему української школи, В. Штуль у статті «Про роботу школи» говорить про те, що в большевицькій школі з української дитини мали зробити советську дитину. Автор категорично стверджує те, що «... виховання української дитини можемо доручити тільки учителям – українцям» (В. Штуль. Про роботу школи. Волинь. 1941. 30 жовт. №11. С. 2.).

У публікації «Чистота мови» йдеться про те, як Польща і Москва нищили українську мову. Автор наголошує на тому, що за два роки большевицького панування українську мову засмічено так, що її не впізнати: «В нашу мову вкралися різні чужі слова – русицизми й польонізми. Зустрінете такі вивіски: *церульня, цирульня, цілюрня, целюрня*, крім цього, *голярня, фризієрня й парикмахерская*. Але ілюструю один з випадків, що доказує страшну неправильність і засмічення нашої мови. Ви скрізь почувте, навіть від самих же українців, якесь дуже кумедне слово, яке такі цілком не підходить до українського – «*талончик*». Довго думав поки зрозумів, що це звичайний *квиток*» (Василь Штуль. Чистота мови. Волинь. 1941. 28 верес. №5. С. 3.).

Історичне розслідування заборони української мови провів Характерник (Роман Бжеський) у публікації

«Мова – як дзеркало душі та знаряд культури». Він, зокрема, пише: «Ще задовго до Валуєва москвини ліквідували нашу мову в літературі, науці та церкві, а згодом думали вони, простий народ, коли вчитиметься – не матиме інших книжок, як московські і так зникне українська мова, а народ перетвориться на «руських» гіршого гатунку (інородцев)» (Характерник. Мова – як дзеркало душі та знаряд культури. Волинь. 1942. 12 лют. №12(40). С. 3).

«Політичне шкідництво на мовному фронті», – таку назву має публікація, в якій автор Характерник розповідає жахливі факти боротьби комуністичної влади проти вживання української мови і, в першу чергу, проти її носіїв. Автор говорить про те, що було ліквідовано у 1930 році знавців української мови як «мовних контрреволюціонерів», доведено до самогубства відомих українських письменників. А в 1933 році Хвиля і Каганович заявили, що «відрив української мови від мови російської» є найбільшим політичним злочином. Того ж року різними документами більшовицька влада заборонила до вжитку питоми українські слова в літературі та науковій термінології. Автор наводить заборонені українські слова і їх заміну російськими відповідниками: «Гасло – сигнал, *первень* – елемент, *осередок* – центр, *осередок* *многокутника* – центр многоугольника, *летюча зоря* – падаюча звізда, *мряковиння* – туманність, *поперечник* – діаметр, *стіжок* – конус, *рівнобіжний* – паралельний, *фарбоприскач* – аерографчик, *шолом* – каска, *ливарня* – літейний завод, *бляхарня* – жестишний завод, *пішоход* – тротуар, *охайність* – чистоплотність і т. д.» (Характерник. Політичне шкідництво на мовному фронті. Волинь. 1942. 26 лют. №16(44). С. 3.).

У відгуку на «Історичний календар» Ваврисевича автор звертає увагу читачів на те, що в ньому використані такі московські слова, тобто, русицизми: *яд*, *челюсть*, *рвотне*, *раствор*, *касторове масло*, *слабільне*, *осторожно*, *чесотка*, *трецини*, *вздуття*, *понос*, *запор*, *наружні*, *єслі*, *напиток*, *лічить*, *палачі*, *тюремцики* і безліч інших. А також у цьому тексті вживаються і польські слова: *бутелька*, *влохи*, *хінчик*, *килишок*, *женячка* тощо (Цет. Волинський Народний Календар. Волинь. 1942. 5 лют. №10(38). С. 3.).

Історію виникнення і творення впродовж століть української мови розповідає у матеріалі «Три правописномовні шкідники» автор Характерник. На його думку, потрібно очищати українську мову від русицизмів і полонізмів. Він безкомпромісно аргументує: «Те ж торкається «г» твердого. Коли наш народ від віків мав «г» тверде і «г» м'яке (гніт і гніт) і навіть у літописах знайдено графічно подану цю різницю – то нащо ми маємо уподібнювати нашу азбуку до московської? Тільки тому, що це подобається Кагановичам?» (Характерник. Три правописномовні шкідники. Волинь. 1942. 19 берез. №21(49). С. 3.).

У багатьох матеріалах газети «Волинь» знаходимо слова, які були вилучені з українського правопису в 1933 році. Наприклад: «Непомітно в'їжджаємо на залізничний *двірець* у Ковелі» (В. Штуль. Вражіння з Ковельщини. Волинь. 1941. 13 листоп. №15. С. 3.); «Вони виготовили чорну листу усяких «небезпечних» книжок і згідно з цим індексом усували їх з *книгозбірень*» (Без підпису. Доля книжки за большевиків. Волинь. 1941.

11 груд. №23. С. 4.); «Молодь мусить розуміти, що історія кожної хвилини може подарувати нам нові Крути і було б дуже недоцільним, коли б та своєрідна гола героїка без знань, без підготовки, без творчого і послідовного організованого *первня* перейшла у нашу традицію» (Улас Самчук. Крути. Волинь. 1942. 25 січ. №7(35). С. 1.); «Більше уваги приділяти справам *руханки*, спортів» (Василь Штуль. За розуміння фізичного виховання. Волинь. 1941. 12 жовт. №7. С. 2.).

Редакційний колектив і позаштатний актив редакції газети «Волинь» протягом усіх років її виходу у світ дотримувалися соборного правопису 1928 року («скрипниківки»).

У словах *грецького походження* дотримувалися написання літери «т», а не «ф». Наприклад: «Співець українських *Атен*, коваль українського слова» (Голос. Микола Зеров. Волинь. 1942. 5 квіт. №26(54). С. 5.); «На сцені – ліворуч, біля *кatedри*, у живих польових та лісових квітах портрет поетки, намальований визначним українським малярем Фотієм Красицьким» (Без підпису. Свято Лесі Українки у Києві. Волинь. 1943. 30 верес. №76(206). С. 3.); «Але... Так склалися події, так своєрідно укладалася історія, що Київ для мене протягом десятків років був лише далекою, майже недосяжною мрією. Інколи я чув його на хвилях *етеру*» (П. Б. Кризь бурю й сніг. Репортаж з поїздки до Києва. Волинь. 1941. 30 листоп. №20. С. 2–3); «Почав Хвильовий як співець-романтик революції, але вже швидко *патос* вирівнюється серед сірих буднів революції, що їх так природньо почав він описувати» (Без підпису. Микола Хвильовий. Волинь. 1943. 10 жовтня. №79(209). С. 3.); Заголовок: «Українська *мітольогія* (про яку ще наука не знає)» (А. Демодовгопільський. Волинь. 1941. 9 листоп. №14. С. 4.).

Зберігали літеру «е» у словах *иномовного походження*. Наприклад: «Бути *європейцем* це значить бути і українцем. Бо мова матері і духовість народу це по суті і є те, що так вирізняє *європейську* людину та робить її безкомпромісовою. ... Це є те і тільки те, що є властиве цілому нашому суходолові, який на *мані* має назву – *Європа*» (Улас Самчук. Європа. Волинь. 1942. 1 лют. №9(37). С. 1.). Заголовок: «*Еспанська* колоніальна держава» (Без підпису. Волинь. 1943. 5 груд. №95(225). С. 2.).

Пом'якували літеру «л». Наприклад: «Таким чином 1 *кляса* народної школи йде нормально за новою програмою і за 12 літ кінчає середню школу» (Надія Ішук. Наша школа. Волинь. 1941. 14 верес. №3. С. 3); «Спілка Українських Письменників у Києві, на чолі якої стоїть Олена Теліга, знана поетка, дня 17. І. 1942 р. урухомила Літературний *Клуб*» (Без підпису. Спілка письменників. Волинь. 1942. 1 лют. №9(37). С. 4.); «Але героїзм, що складається з одного наставлення, без якихось конкретних чинів, які б нас зброїли та закріпляли на *плянеті*, порожні звуки» (Улас Самчук. Героїзм наших днів. Волинь. 1941. 14 груд. №24. С. 1.). Заголовки: «Советська воєнна *фльота*» (Без підпису. Волинь. 1941. 19 жовт. №8. С. 2.); «Електрична *лямпочка* – німецький винахід» (Без підпису. Волинь. 1943. 5 груд. №95(225). С. 3.).

Дифтонги ай, ой передавали через ав, ов. Наприклад: «В Києві проектується 70 загальних шкіл, 33 середніх і урухолення університету зі всіма катедрами

та *авдиторіями*» (Петро Олійник. Київ живе новим життям. Волинь. 1941. 26 жовт. №10. С. 3.); «Ця надзвичайна жінка і винятково може не лише у нас, в тому ж вірші немов перекикається з великим Гете, з його «Фавстом» (Без підпису. Леся Українка. Волинь. 1943. 29 лип. №58(188). С. 3.).

У родовому відмінку іменників третьої відміни на -ть писали закінчення -и, а не -і. Наприклад: «Український народ давав і дає докази своєї здатності, своєї духовної потужності. У сназі і хотінню бути, у своїй всебічній творчості, яка в багатьох проявах перевищує спроможність інших народів» (Улас Самчук. Тим, що не можуть. Волинь. 1942. 26 листоп. №92(120). С. 3.); «Український народ зараз несе всі тягари війни. Бачить Бог, що вони нелегкі. Жертви *крови* і жертви майна зложені і ще далі будуть складатись нами на вітвар цієї боротьби» (Улас Самчук. 22 січня. Волинь. 1942. 22 січ. №6(34). С. 1.); «Владика Полікарп, тепер уже архієпископ Луцький і Ковельський, очолює на цих землях велику всенародню ідею – незалежності Української Церкви від Москви, автокефальності нашої Церкви з її багатим у віках минулим, з її мовою народною, звичаями, витвореною нею релігійною культурою» (К. М. Десять років тому. Волинь. 1942. 8 квіт. №27(55). С. 2.). Заголовки: «70-річчя з дня смерті М. Максимовича» (Без підпису. Волинь. 1943. 3 черв. №42(172). С. 3.); «На полі *крови*. І советська спроба реабілітації Юди Іскаріота» (Хар-ник. Волинь. 1942. 5 квіт. №26(54). С. 4.); «Терор системою. Вінниця, як зразковий приклад діяльності НКВД» (Без підпису. Волинь. 1943. 22 лип. №56(186). С. 2.).

Дотримувалися написання слів з літерою «г» за словником Бориса Грінченка. Наприклад: «Ця надзвичайна жінка і винятково може не лише у нас, в тому ж вірші немов перекикається з великим Гете, з його «Фавстом» (Без підпису. Леся Українка. Волинь. 1943. 29 лип. №58(188). С. 3.). Заголовок: «Кращі врожаї на кращому ґрунті» (Без підпису. Волинь. 1942. 21 трав. №38(66). С. 3.).

Висновки. Комунікація – це соціально зумовлений процес передачі та сприйняття інформації в умовах міжособового й масового спілкування різними каналами за допомогою різноманітних комунікаційних засобів.

Основним інструментарієм кожного з них є, безумовно, мова. В українських ЗМК – українська мова. У загальному підсумку можна стверджувати, що мовна проблематика, яку порушували журналісти на сторінках газети «Волинь», знаходить своє вирішення впродовж років незалежності України. Насамперед повернуто історичну назву міста Рівне. З усного, і писемного мовлення практично зникли русизми та полонізми на території Рівненської області. Ті основні положення соборного правопису 1928 року, які так сміливо обстоювали у своїх текстах видавці і журналісти «Волині», у 2019 році унормовані як чинні сучасного Українського правопису. Зокрема, у новій редакції пропонуються такі новації. 1. Літери «Г» і «Ґ». Загалом лишається чинна орфографічна норма щодо вживання цих літер. Але щодо іншомовних імен та прізвищ людей ухвалено варіантне передавання звука [g] мови-джерела літерою «г» або «ґ» на розсуд мовця: (Васко да Гама, Вергілій, Гуллівер тощо і Васко да Гама, Вергілій, Гуллівер). 2. Літери «Ф» або «Т» на місці етимологічного «ТН». У словах грецького походження на місці літери «тета» мови-джерела віднині можна буде на свій вибір писати «ф» або «т»: анафема і анатема, ефір і етер, кафедра і катедра, міф, міфологія і міт, мітологія, Борисфен і Бористен. 3. «АУ» або АВ» на місці етимологічного АУ. Тут також передбачено варіантність написань: аудієнція і авдієнція, аудиторія і авдиторія, лауреат і лавреат тощо. 4. Закінчення іменників III відміни на -ть після приголосного та деяких інших. Тут запроваджується вживання закінчення -и (поряд із -і, як у чинному Українському правописі) у родовому та давальному відмінках: гідності, радості, незалежності, честі, *крови*, любови, осени, Білоруси, Руси. 5. Написання запозичень із латинським коренем -jest-. У цьому випадку – «без варіантів»: звукосполучення [je] передається в таких словах послідовно через українське «є»: об'єкт, траєкторія, проєкт, проєкція та інші.

Сучасні українські медіа потроху, хоча й не дуже активно, почали застосовувати у своїх публікаціях деякі положення «харківського» правопису 1928 року. Але це питання часу. У подальшому це питання потребуватиме прискіпливої уваги науковців, які б звернули увагу на здобутки та недоліки таких ЗМК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верменич Я. В. Рівненська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Rivnenska_oblast (дата звернення 01. 09. 2019).
2. Данильчук Дмитро. Аналізуємо новий «проект» правопису: від «скрипниківки» до новацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chytomo.com/analizuiemo-novuj-proiekt-pravopysu-vid-skrupnykivky-do-novatsij/> (дата звернення 01. 08. 2019).
3. Квіт С. М. Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет: монографія. Київ: ВЦ «Київський університет», 2000. 260 с.
4. Курилишин К. Українська легальна преса періоду німецької окупації (1939–1944 рр.): Історико-бібліографічне дослідження / НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаніка. Відділ україніки. Відділення «НДЦ періодики»; Наук. ред.-консульт. М. М. Романюк; Відп. ред. Л. В. Сніцарчук; у 2 т. Львів, 2007. Т. 1: А–М. 640 с.
5. Курилишин К. Українська легальна преса періоду німецької окупації (1939–1944 рр.): Історико-бібліографічне дослідження / НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаніка. Відділ україніки. Відділення «НДЦ періодики»; Наук. ред.-консульт. М. М. Романюк; Відп. ред. Л. В. Сніцарчук; у 2 т. Львів, 2007. Т. 2: Н–Я. 592 с.
6. Курилишин К. Українське життя в умовах німецької окупації (1939–1944 рр.): за матеріалами україномовної легальної преси: монографія / НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаніка. Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Львів, 2010. 328 с.
7. Мельник Ігор. Соборний правопис 1928 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/12449> (дата звернення 01. 08. 2019).
8. Місто Рівне. Адміністративно-територіальний поділ. Сторінки історії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rivne.org/historfr.php> (дата звернення 31. 08. 2019).

9. Назва нашого міста (1990 рік) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rivne.org/history/rovno.php> (дата звернення 02. 09. 2019).
10. Пономарів О. Д. Українське слово для всіх і для кожного. Київ: Либідь, 2013. 360 с.
11. Радчик Р. В. «Літопис буремних днів»: видавництво «Волинь» (1941–1944 рр.) у ствердженні української державності: монографія. Рівне: Волинські обереги, 2006. 188 с.
12. Сидоренко Н. М. Національно-духовне самоствердження: У 3 ч. Ч.ІІІ. Національні часописи у «таборовому процесі» Європи після завершення Другої світової війни (Італія, Великобританія, Німеччина, Австрія, 1945–1950) Київ, 2000. 160 с.
13. Супрун Л. В. Мовноментальні особливості комунікаційної системи «Літературно-Наукового Вістника»: монографія. Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2012. 507 с.
14. Український правопис (2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>. (дата звернення: 03. 09. 2019).

REFERENCES

1. Vermenych, Y.V. (2019), «Rivne region», Encyclopedia of the History of Ukraine, available at: http://www.history.org.ua/?termin=Rivnenska_oblast (accessed 01.09.2019).
2. Danilchuk, D. (2018), «We analyze a new «project» of word spelling: from «skrypnykivka» to innovations», Chytomo: Kultura Chytannya ta Mystetstvo Knyhovydannya [Chytomo: Culture of Reading and Art of Book Publishing], available at: <http://www.chytomo.com/analizuiemo-novyj-projekt-pravopysu-vid-skrypnykivky-do-novatsij/> (accessed 01.08.2019).
3. Kvit, S.M. (2000), Dmytro Dontsov. An Ideological Portrait: a Monograph, VTs «Kyivstyi universytet», Kyiv, 260 p.
4. Kurylyshyn, K. (2007), Ukrainian Legal Press of the Period of German Occupation (1939–1944): Historical and Bibliographic Research, in Snitsarchuk, L.V. (Ed.), National Academy of Science of Ukraine, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, Department of Ukrainian Studies, Department «Scientific Research Center of Periodicals», in 2 vols., vol. 1: A – M, Lviv, 640 p.
5. Kurylyshyn, K. (2007), Ukrainian Legal Press of the Period of German Occupation (1939–1944): Historical and Bibliographic Research, in Snitsarchuk, L.V. (Ed.), National Academy of Science of Ukraine, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, Department of Ukrainian Studies, Department «Scientific Research Center of Periodicals», in 2 vols., vol. 2: H – Я, Lviv, 592 p.
6. Kurylyshyn, K. (2010), Ukrainian Life in Terms of German Occupation (1939–1944): Based on the Materials of the Ukrainian-Language Legal Press: a Monograph, National Academy of Science of Ukraine, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, Lviv Department of the Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies named after M.S. Hrushevskyyi, Lviv, 328 p.
7. Melnyk, I. (2013), «The cathedral orthography of 1928», Zbruc [Zbruch], available at: <https://zbruc.eu/node/12449> (accessed 01.08.2019).
8. Rivne.org (2019), «The city of Rivne. The administrative-territorial division. The pages of history», available at: <http://www.rivne.org/historfr.php> (accessed 31.08.2019).
9. Rivne.org (2019), «The name of our city (1990)», available at: <http://www.rivne.org/history/rovno.php> (accessed 02.09.2019).
10. Ponomariv, O.D. (2013), An Ukrainian Word For One and All, Lybid, Kyiv, 360 p.
11. Radchuk, R.V. (2006), «Chronicle of Stormy Days»: The Publishing House «Volyn» (1941-1944) in the Assertion of Ukrainian Statehood: a Monograph, Volynski oberehy, Rivne, 188 p.
12. Sydorenko, N.M. (2000), National-Spiritual Self-Assertion: In 3 Parts, Part III, National Magazines in «The Camp Space» of Europe after the Second World War (Italy, Great Britain, Germany, Austria, 1945–1950), Kyiv, 160 p.
13. Suprun, L.V. (2012), Linguistic Mental Features of the Communication System «Literary-Scientific Bulletin»: A Monograph, Vinnytska oblasna drukarnya, Vinnytsia, 507 p.
14. Ministry of Education and Science of Ukraine (2019), Ukrainian Orthography (2019), available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf> (accessed 03.09.2019).

«Kharkiv» Orthography on the Pages of the Newspaper «Volyn» (1941-1944)

R. V. Radchuk

Abstract. The article studies the main provisions of the cathedral Ukrainian orthography of 1928 in the publications of the Rivne newspaper «Volyn» (1941-1944), which was published during the German occupation of Ukraine. The relevance of the study is caused by the need to show the struggle of the Ukrainian patriots in this difficult historical period for assertion of the true Ukrainian language as the language of national identity. The attention is focused on the fact that its true graphics, spelling and punctuation was returned to the Ukrainian language many years later.

Keywords: newspaper, publications, spelling, editorial staff, nation, readers.